

מטעמי תורת חיים

פרשת מטות מסעי – סוד ערי המקלט

ה' יתברך ציוה להקים ערי מקלט לרוצחים בשגגה שנאמר "וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אַרְצָה כְּנָעַן: וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עֲרֵי מִקְלָט תַּהַיִינָה לָכֶם וְנָס שָׁמָּה רֹצֵחַ מִפֶּה נֶפֶשׁ בְּשִׁגְגָה" (במדבר לה, ט-יא). משה רבינו הזדרז להפריש את ערי המקלט הראשונים כבר בימיו שנאמר "אֲזַי יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה שְׁמֹשׁ: לָנֶס שָׁמָּה רֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בְּבִלִי דַעַת וְהוּא לֹא שָׂנָא לוֹ מִתְמוּל שְׁלֹשׁוֹם וְנָס אֶל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵל וְחָי" (דברים ד, מא-מב).

ויש להבין, מדוע רוצח בשגגה נס אל 'עיר מקלט' לשם הצלתו? ומדוע משה רבינו הזדרז להפריש שלוש ערי מקלט עוד בחייו?

אין מנוחה לנרצח כל עוד לא נעשה נקמה ברוצח

מקרה הרצח הראשון בעולם היה על ידי קין, כאשר הוא קם ורצח את הבל אחיו (ראה בראשית פרק ד). לכן נקרא קין בפי רבותינו 'ראשון להורגים' והבל נקרא 'ראשון לנהרגים' (אסתר רבה פתיחתא דאסתר רבא פרשה ט). בעקבות המקרה קין הוגלה שנאמר "וַיֵּצֵא קַיִן מִלְפָּנֵי יְהוָה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נֹד קְדָמַת עֵדֶן" (בראשית ד, טז) (יילקוט שמעוני פרשת ואתחנן רמז תתכט), והוא גלה לאותו מקום בו גלה אדם הראשון (רש"י בראשית ד, טז) אחרי שחטא באכילת 'עץ הדעת', כי אדם הראשון הביא את 'המיתנה' לעולם ונדון על כך כדון 'רוצח בשגגה' הגולה ממקומו (יילקוט ראובני פרשת בראשית ד"ה יזכור רחמי' בשם מדרש רבה). וניתנה לקין מעין עיר מקלט "בְּאֶרֶץ נֹד", על מנת שלא יהרוג אותו כל אדם שמוצאו (ישתי ידות' לר' אברהם חזקוני פרשת וישב דף כה ע"א ד"ה יבזה יובן כונת קין מהמדרש). לכן נאמר על קין שהוא הוגלה דווקא "קְדָמַת עֵדֶן" כלומר מזרחה, כנגד שלושת ערי המקלט שעתיד משה רבינו להפריש לארץ ישראל שנאמר "אֲזַי יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה שְׁמֹשׁ" (דברים ד, מא) (עפ"י 'זרע שמשון לר' שמשון נחמני תחילת פרשת מצורע דף ק טור א ד"ה מדרש רבה).

והנה כל הרוג ששפכו את דמו כמים, נשמתו נעה ונדה בארץ ואינה עולה למעלה, כיון שהפרידו בין הנשמה לגוף קודם שהגיע זמנם להיפרד (ישל"ה הקדוש' תורה שבכתב פרשת מסעי ד"ה בפרשת). וטעם נוסף, משום שרוב ההורגים אגב צערם מטיחים דברים כלפי שמים ומדת הדין פוגעת בהם. וזה מה שאמר ה' לקין "וַיֹּאמֶר מַה עָשִׂיתָ קוֹל דְּמֵי אֶחִידָה צֹעֲקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה" (בראשית ד, ט), "דְּמֵי אֶחִידָה" – היא 'נפש האדם' שנאמר "כִּי הָדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ" (דברים יב, כט), אשר צועקת "מִן הָאֲדָמָה" – לפי שלא עלתה למעלה (יצרור המור' לר' אברהם סבע חמיו של ר' יוסף קארו פרשת שופטים ד"ה ובערת הדם). ועוד שאין דם ההרוג נבלע אחרי הרצח בארץ, ורישומו ניכר כל זמן שחי הרוצח. ואף אם יעברו ימים רבים, הרי בכל עת שיעבור הרוצח ליד גוף הנרצח, מיד יזוב דם מפצעיו כאילו הָרְגוּ בו ביום (משביב נפשי' לר' יוחנן לוריא מגדולי אשכנז פרשת שופטים על הפסוק 'ואתה תבער דם הנקי'). ונשמת ההרוג הולכת וצועקת כל העת 'אל נקמות ה'!' וגורמת רעה ליושבי הארץ כל זמן שלא עושים דין ברוצח (יצרור המור' לר' אברהם סבע פרשת שופטים ד"ה ובערת הדם), כי אין לנרצח מנוחה עד שינקם דמו במיתת הרוצח (יגבול בנימין' לר' בנימין הכהן חלק ג' דרוש מג פרשת שופטים דף פב ע"ב ד"ה ובפסיקתא).

כאשר ינקמו ברוצח וישפכו את דמו, מיד תעלה נפש ההרוג (יצרור המור' פרשת שופטים ד"ה ובערת הדם) ויבלע דמו בארץ (משביב נפשי' פרשת שופטים על הפסוק 'ואתה תבער דם הנקי'), כפי שנאמר "וְלֹאֲרָץ לֹא יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדָם שִׁפְכוּ" (במדבר לה, כט). לפי שאחר שנעשה דין ונקמה ברוצח, מתבער גם דם ההרוג מן הארץ (יצרור המור' פרשת שופטים ד"ה ובערת הדם) ונפשו חוזרת אל מקומה (מעבר יבוק' לר' אהרן ברכיה ממודינא קרבן תענית פרק ז ד"ה ומטעם) ובא לה מרגוע. ועל כך אמר שלמה המלך כי לפעמים יש "עֵת לְהָרוֹג" (קהלת ג, א), והוא כאשר צריך לרפא את נפש הנרצח על ידי נקמת הדם מהרוצח (זרע שמשון' לר' שמשון נחמני על קהלת דף נז ד"ה עת להרוג). ומשום כך נוקם הדם נקרא בשם 'גואל הדם', לפי שהנרצח 'נגאל' מצרתו על ידי שהוא נוקם את מותו (מעבר יבוק' בחלק 'קרבן תענית' פרק ז ד"ה ומטעם). וכן מטעם זה אסור לקחת כופר מהרוצח במקום להמיתו, כפי שנאמר "וְלֹא תִקְחוּ כֶּפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לְמוֹת כִּי מוֹת יוֹמָת" (במדבר לה, לא). ואפילו אם ימחל גואל הדם או בית דין, אין לדבר חשיבות, כי צריך לפייס את הנרצח דווקא בדם הרוצח (ישל"ה הקדוש' תורה שבכתב פרשת מסעי ד"ה בפרשת) (להרחבה על חומרת עוון הרציחה ראה אחד ממאמרינו לפרשת שופטים – 'מעשה עגלה ערופה').

ערי המקלט היו מגנים על הרוצח בשגגה מפני 'החיצונים'

בעקבות מעשה הרצח, 'החיצונים' רודפים אחרי הרוצח ומקטרגים עליו על מנת לגרום למותו (נאור החמה' לר' אברהם אזולאי זקנו של החיד"א על זוהר פרשת משפטים רעיא מהימנא דף קיד ע"ב ד"ה ויבגלותא ובגלולא' מהרמ"ק). וכל זמן שהרוצח מסתובב בארץ ישראל הקדושה היכן שרוצה, הרי שהוא מטמא אותה (יצרור המור' לר' אברהם סבע חמיו של ר' יוסף קארו פרשת מסעי ד"ה אח"כ ציוה בדין). אמנם אם הרוצח רצח בשגגה, תיקן הקב"ה ברוב רחמיו וחסידי דרך להציל את הרוצח, על ידי שינוס ל'עיר מקלט', שנקראת כך משום שהיא 'קולטת' את הרוצח אצלם (יטעמי המצוות' לרבינו מנחם המבלי מצוות עשה מצוה קעד). ועל מנת לסייע לרוצח בשגגה לנוס מהר לעיר המקלט, מיישרים את הדרכים לערי המקלט (רמב"ם הלכות רוצח פרק ח הלכה ה), ושמים בכל הדרכים שלטים בהם כתוב 'מקלט מקלט', והכל כדי לכוון את אותו הרוצח במהירות אל עיר המקלט. וזה מה שנאמר "טוֹב וַיֵּשֶׁר יְהוָה" על פן יִרְהַ חֲטָאִים בְּדֶרֶךְ" (תהלים כה, ח), "חֲטָאִים" – הם אותם חוטאים שרצחו בשוגג, וה' מכוונם "בְּדֶרֶךְ" אל עיר המקלט (גמ' מכות דף י תחילת ע"ב, 'פני דוד' להחיד"א אות ה ד"ה במדבר רבה).

בס"ד הכרך השני של ספר 'מטעמי תורת חיים' נמצא בשלב הכנת מפתח הערכים, ניתן לתרום ולסייע בעלויות ההוצאה לאור:

בנק הדואר מספר 09 | סניף 001 | מספר חשבון 30608503 | שם החשבון חיים לנגר

שש ערי מקלט הצטוו ישראל להקים שנאמר "וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שֵׁשׁ עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה לָכֶם: אֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מִקְלָט תִּהְיֶינָה: לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל וְלִגֵּר וְלַתּוֹשֵׁב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שֵׁשׁ הָעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לָנוּס שָׁמָּה כָּל מִכָּה נִפְשׁ בְּשִׁנְגָּה" (במדבר לה, יג-טו). שלושת הערים שבעבר הירדן הוקמו על ידי משה רבינו שנאמר "אִזּוּ יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה שְׁמֶשׁ: לָנוּס שָׁמָּה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת וְהוּא לֹא שָׂנֵא לוֹ מִתְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם וְנָס אֶל אַחַת מִן הָעָרִים הָאֵלֶּה וְחָי" (דברים ד, מא-מב). ושלושת האחרים הוקמו בזמן יהושע לאחר שצוה אותו ה' כפי שנאמר "וַיַּדְבֵּר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר תִּתְּנוּ לָכֶם אֵת עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיַד מֹשֶׁה: לָנוּס שָׁמָּה רוֹצֵחַ מִכָּה נִפְשׁ בְּשִׁנְגָּה בִּבְלִי דַעַת וְהָיוּ לָכֶם לְמִקְלָט מִגֹּאֲלֵי הַדָּם" (יהושע כ, א-א). ונתקנו דווקא שש ערי מקלט כנגד ששת המשחיתים העיקריים והראשיים הנקראים 'קצף', 'אף', 'יחימה', 'משחית', 'משבר', 'מכלה' (ראה גמ' שבת דף נה ע"א), להסתיר את הרוצח מעיניהם שלא יקטרגו עליו (וקהילת יעקב' לר' יעקב פרדו על ספר יהושע פרק כ דף כב ע"א בספר סוף ד"ה 'יושב בעיר').

נוסף לששת ערי המקלט היו עוד ארבעים ושתים ערים שהיו קולטות רוצחים בשגגה. כל הערים הללו היו ערי לויים, ומשום שהלויים באים מצד 'הגבורה' על כן מקום עריהם הוא מקום 'דין' (שלי"ה הקדוש' תורה שבכתב פרשת מסעי ד"ה בפרשת) ובמנוסת הרוצח לשם הוא היה כביכול מבקש שלא תחול עליו 'מדת הדין' בגלל מקרה הרצח (ורקנאטי' על התורה פרשת מסעי ד"ה אלה מסעי, שלי"ה הקדוש' תורה שבכתב פרשת מסעי ד"ה י"ב בספר 'טעמי מצות' בשם הרקנאטי). והיות שערי הלויים הן בחינת כוחות הדין אך מצד הקדושה, לכן היו מסוגלות לקלוט את הרוצח בשגגה ולהגן עליו מפני 'החיצונים', ולבל יקטרגו עליו המקטרגים, ולהיות עזר לביטול 'הקליפות' המבקשות לפגוע בו (ואור החמה' על זוהר פרשת משפטים דף קיד ע"ב רע"א מהמימנא ד"ה 'ובגלותא ובגלותא' מהרמ"ק), ואף להצילו מ'מדת הדין' הקשה על ידי שייסתר שם (ושמן הטוב וזקן אהרן' בחלק 'ושמן הטוב' לר' שלמה אוהב פרשת מסעי דף ע"ב ד"ה ועל דרך). ולכן מספר ערי המקלט אצל הלויים היה מ"ב, כנגד שם קדוש הנקרא מ"ב שהוא שם 'הגבורה', ועל ידי כן היה נמתק כוח 'הדין' ומוכנעים 'החיצונים', וכפי שאמרו רבותינו כי 'אין הדין נמתק אלא בשורשו' (ראה 'עץ חיים' להאר"י ז"ל שער יג, יא, 'שער הכוונות' להאר"י ז"ל דרושי העמידה דרוש ה' ד"ה בכונת ברכת אבות) (וקהילת יעקב' לר' יעקב פרדו על ספר יהושע פרק כ דף כב ע"א בספר סוף ד"ה 'יושב בעיר' וכתב שזה משום). וזה נרמז בפסוק "וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹוִים מִקִּיר הָעִיר וְחוּצָהּ אֵלָּף אַמָּה סָבִיב" (במדבר לה, ד), "וּמִגְרָשֵׁי" – מלשון 'גירוש', לפי שערי הלויים היו מגרשים את הסטרא אחרא (ותפארת שלמה' לר' שלמה מראדמסק פרשת מסעי ד"ה 'והיו הערים להם' וכתב שדבר זה היה מביא השפעה טובה לכל הבהמות הרכוש והחי שבעיר המקלט). (להרחבה על ענין הלויים ראה אחד ממאמריו לפרשת בעלותך – 'מדת הדין של הלויים').

הרוצח מאבד את "צַלָּם אֱלֹקִים" שבו בעוון שפיכות דמים, ועל כך נאמר "שִׁפְךָ דָּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֹךְ בִּי בְּצַלָּם אֱלֹקִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם" (בראשית ט, ו). ואז הרוצח מוכן להיזקק מהמזיקים השולטים בעולם, ובפרט בלילה שהוא זמן שלטונם כפי שנאמר "תִּשְׁלַח חֹשֶׁךְ וַיְהִי לְלֵילָה בּוֹ תִּרְמָשׁ כָּל חַיְתוֹ יָעַר" (תהלים קד, ט). לכן הצטוו ישראל "וְהָעָרִים לָכֶם עָרִים אֲשֶׁר יִתְּנֶינָה לָכֶם" (במדבר לה, יא), כדי שהרוצח בשגגה יוכל לנוס אל אחת מערי המקלט, ושם אין רשות למזיקים להיכנס כמו שביום אין להם רשות לשלוט. וזה הטעם שכשהבדיל משה שלוש ערים לערי מקלט כפי שנאמר "אִזּוּ יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה שְׁמֶשׁ" (דברים ד, מא) אמר לו הקב"ה "הזרחת השמש לרוצחים!" (ראה גמ' מכות דף י ע"א בשם רבי שמלאי) וכוונתו שערי המקלט נקראים 'זריחת השמש', שהרי כמו שביום אין למזיקים רשות לשלוט, כך גם בערים הללו אין להם רשות להיכנס, והם היו הצלה לרוצח שהיה נס לשם וחי (וירע שמשון' לר' שמשון נחמני תחילת פרשת מצורע דף ק טור א ד"ה מדרש רבה). ולכן אם היה הרוצח בשגגה יוצא מעיר המקלט לפני מות הכהן הגדול, הרי בזה הוא היה מפקיר את דמו לכוחות 'החיצונים' (מסודות דוד' להרדב"י על טעמי המצוות מצוה תפא ד"ה פרטי המצוה).

שלוש ערי מקלט היו בעבר הירדן כי האויר הטמא שם גידל רוצחים

והנה על אף שרוב ישראל שהם תשע וחצי שבטים ישבו בארץ, הצטוו להקים בה רק שלוש ערי מקלט, ואת השלוש האחרות בעבר הירדן שהוא מקום מושבם של שניים וחצי השבטים הנותרים. והטעם בזה, משום שעבר הירדן איננה מחוברת כל כך אל צד הקדושה (ימגיד מישורים' למלאך המגיד של ר' יוסף קארו פרשת כי תבוא אור לט"ו באלול שנת השכ"ט ד"ה והיינו פלוגתא דחכמים) אלא היא מקום ממוצע בין קדושת הארץ לחוץ לארץ (יונת אלם' להרמ"ע מפאנו פרק טו, 'ילקוט ראובני' לר' ראובן בן אשקשי פרשת מסעי ד"ה 'עבד כנעני' בשם יונת אלם), והיא ארץ טמאה. ואף על פי שכבש אותה משה רבינו וישבו בה שבט ראובן ושבט גד – הרי שלא יצאה מתחת ידי השר החיצון הרוחני השולט עליה (יונת אלם' להרמ"ע מפאנו פרק טו, 'ילקוט ראובני' פרשת מסעי ד"ה ידע כי בעבר הירדן' בשם יונת אלם) ולא מתחת הסטרא אחרא. לכן היו נמצאים שם הרבה רוצחים מזידים ושוגגים, כי האויר הטמא שהיה שם 'גידל' אותם (ימגיד מישורים' למלאך המגיד של ר' יוסף קארו פרשת כי תבוא ד"ה והיינו פלוגתא דחכמים. ראה 'עיר מקלט' לר' דוד לידא פרשת מסעי וכן רש"י במדבר לה, יד ד"ה 'ואת שלש הערים' וכן גמ' מכות דף ט סוף ע"ב).

וכשהתורה מתארת את ממלכת סיחון ועוג שני מלכי האמורי שישבו בעבר הירדן, נאמר בהם לשון הווה על אף שכבר מתו ובטלה מלכותם וישבו שם ישראל, כפי שנאמר "וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ דָרָךְ הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן לִקְרֹאתָם הוּא וְכָל עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אֶל תִּירָא אוֹתוֹ כִּי בִידְךָ נִתְּתִי אוֹתוֹ וְאֵת כָּל עַמּוֹ וְאֵת אֶרְצוֹ וְעִשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחִשְׁבּוֹן" (במדבר כא, לג-לד). וכן נאמר "וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בְּעִשְׂתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּאַחַד לַחֲדָשׁ דָּבָר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּלל אֲשֶׁר צָוָה יְהוָה אוֹתוֹ אֵלֵיהֶם: אַחֲרֵי הִכְתּוֹ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחִשְׁבּוֹן וְאֵת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּעִשְׂתֵּרֶת בְּאֲדָרְעִי" (דברים א, ג-ד). וכן נאמר "אֵלֶּה הַעֲדוֹת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר דָּבָר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם: בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּגֵיז מוֹל בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחִשְׁבּוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם" (דברים ד, מה-מו) (יונת אלם' להרמ"ע מפאנו פרק טו).

כלומר שגם אצל סיחון וגם אצל עוג שהיו שניהם מלכי האמורי, נאמר "אֲשֶׁר יוֹשֵׁב" בלשון הווה כאילו הם עדיין יושבים שם, כאשר למעשה המקום כבר נכבש והתיישבו שם עם ישראל שנאמר "וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ הָאֲמֹרִי" (במדבר כא, לא). והטעם לזה הוא, כי התורה לא מתכוונת למלכים הגשמיים הנמצאים למטה אלא לשר הרוחני היושב למעלה, שהוא שר 'האמורי' אשר תחתיו ישבו סיחון ועוג המלכים הגשמיים, ועליו אמרה התורה "אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחִשְׁבּוֹן" (במדבר כא, לד) לפי שהוא עודנו יושב במקומו ושולט שם אפילו שנכפף לפני משה רבינו כאשר משה כבש את המקום. ולעתיד לבוא כאשר תיכבש כל הארץ הנבחרת לגבולותיה, אז השר הרוחני ירד משלטונו ולא תיקרא יותר הארץ על שמו (יונת אלם' להרמ"ע מפאנו פרק טו, 'ילקוט ראובני' פרשת מסעי ד"ה ידע כי בעבר הירדן' בשם יונת אלם').

ערי המקלט שהפריש משה רבינו תיקנו את מעשיו בהריגת המצרי

שלושת ערי המקלט שבעבר הירדן הופרשו על ידי משה רבינו, אך לא שימשו כערי מקלט בפועל עד לאחר שעברו עוד כמה שנים והופרשו גם שלושת הערים שבארץ ישראל. והסיבה שמשה רבינו הקדים להפרישם, משום שמשה היה צריך תיקון על האיש המצרי שהוא הרג כאשר היה בארץ מצרים, שעליו נאמר "וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדֹּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחִיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי מִצְרִי: וַיִּפֹּן כֹּה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּדֹּף אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַּחֹל" (שמות ב, יא-יב). משה רבינו היה גלגול נשמתו של הבל, והמצרי היה גלגול נפשו של קין, ולכן משה רבינו חשב שצריך להורגו על שהרג את הבל, וקם והרגו באמצעות 'שם המפורש' הוא שם מ"ב (ישער מאמרי רשב"י להארי"י ז"ל על זוהר פרשת משפטים על דף קיד ע"ב ד"ה שם דף), לאחר שהתייעץ על כך עם המלאכים (נעמודיה שבעה לר' בצלאל הדרשן פרק תורת משה אות כב ד"ה וביאור הענין, נחל קדומים להחיד"א פרשת מסעי ד"ה והקרייתם לכם ערים). (להרחבה על ענין גלגול נשמת המצרי ראה אחד ממאמריו לפרשת וארא – גלגול נשמת משה רבינו) (להרחבה על השם הקדוש מ"ב ראה אחד ממאמריו לפרשת שמות – 'מעלת תפילת אנא בכוח').

משה רבינו חשב כי בכוח השם הקדוש יתעלה נפשו של המצרי ויתוקן, אך למעשה הוא הרג את המצרי קודם שהגיע זמנו. ומכיוון שהתכוון לטובתו של המצרי (ישער מאמרי רשב"י להארי"י ז"ל פרשת משפטים על דף קיד ע"ב) ומעיקרו הרגו כדן (נחל קדומים להחיד"א פרשת מסעי ד"ה והקרייתם לכם ערים), על כן היה נחשב למשה רבינו כמו הריגה בשוגג – והוא התחייב גלות לעיר מקלט (ישער מאמרי רשב"י להארי"י ז"ל פרשת משפטים על דף קיד ע"ב). וגם אז מה שהתחייב היה רק לסיבת תוקף גדולתו של משה רבינו ועליונותו המופלאה (נחל קדומים להחיד"א פרשת מסעי ד"ה והקרייתם לכם ערים). ובנוסף, משה רבינו הרגיש בעצמו את הצורך בהקמת 'ערי המקלט' כדי להגן על הרוצח. כי כאשר פרעה מלך מצרים שמע שמשה הרג את המצרי, הוא תפס אותו וביקש להורגו. ואז משה רבינו ניצל ממנו בדרך נס כאשר החרב התהפכה על הקוסטינר שביקש להורגו, וגם מלאך בדמותו של משה נכנס במקומו. ועל כך אודה משה רבינו לקדוש ברוך הוא ואמר "וַיִּצְלַנִי מִיָּדָיו" (שמות יח, ד) (דברים רבה ב, כט, 'ילקוט שמעוני' ספר שמות רמז קסז ד"ה מה ראה משה).

משה רבינו הזדדז להפריש שלוש ערי מקלט בעבר הירדן, ובזה נחשב לו כאילו הוא "נס" אל ערי המקלט, והתכפר לו (ישער מאמרי רשב"י להארי"י ז"ל פרשת משפטים על דף קיד ע"ב). והועיל הדבר רק עבורו משום שהיה צריך למות טרם כניסתו לארץ. אך לא הועיל הדבר עבור כלל ישראל שאצלהם רוצחים בשגגה צריכים להיכנס ממש לתוך ערי המקלט, החל מעת שהושלמו בנייתן של ששת ערי המקלט (נחל קדומים להחיד"א פרשת מסעי ד"ה והקרייתם לכם ערים). ונרמז הדבר במה שציוה הקב"ה את משה רבינו על ערי המקלט, שנאמר "וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה וְהִתְלַקְּתָּ אִתָּהּ לָקֵדוּ וְשִׁמְתִּי לָךְ מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שְׂמָה" (שמות כא, ג), "וְשִׁמְתִּי לָךְ" – רק לך עבור הריגת המצרי (ישער הפסוקים להארי"י ז"ל פרשת משפטים על הפסוק 'ואשר לא צדה', נחל קדומים להחיד"א פרשת מסעי ד"ה והקרייתם לכם ערים) "אֲשֶׁר יָנוּס שְׂמָה" – אותיות מש"ה, לפי שהצטווה לתיקון עבור עצמו (ספר הליקוטים להארי"י ז"ל פרשת שופטים ד"ה מצות ערי מקלט), כנגד מה שהוא היה צריך לנוס אל עיר המקלט (שתי ידות לר' אברהם חזקוני פרשת צו דף עח טור א ד"ה והענין הוא כך).

ועוד נאמר בתורה "אִם יִבְדֹּל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזֶּרְחָה שְׂמֹשׁ: לְנֹס שְׂמָה רֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצֶה אֶת רֵעֵהוּ בְּבִלִי דַעַת וְהָיָה לֹא שֹׁנֵא לוֹ מִתְּמוֹל שְׁלֹשׁוֹם וְנָס אֶל אַחַת מֵן הָעָרִים הָאֵלֶּה וְחִי: אֵת בָּצָר בְּמִדְבָּר בְּאֶרֶץ הַמִּיֶּשֶׁר לְרֹאשֵׁי וְאֵת רֵאשִׁית בְּגִלְעָד לְגִדִּי וְאֵת גֹּלָן בְּבִשְׁטָן לְמִנְשֵׁי" (דברים ד, מא-מג), ומיד אחר כך נאמר "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל" (דברים ד, מד), כלומר עבור "בְּנִי יִשְׂרָאֵל" הדין הוא ב'שוגג' וכשמדובר ב'רֵעֵהוּ' דווקא, אך לא כן משה רבינו שעבורו זהו מקלט, אף שהרג גוי ועשה כן ב'מזיד' (יחזקאל אגד' על התורה להחיד"א פרשת ואתחנן אות ה). והיה בזה הצלה למשה רבינו, כי במצרי שהוא הרג היה שזרה הס"מ וסביבו מחנותיו. ולאחר שנהרג היו המחנות הללו רודפים אחרי משה רבינו להזיקו (זוהר פרשת משפטים דף קיד ע"ב ד"ה והאי איהו). ורצה הס"מ להיות 'גואל הדם' של המצרי ולהרוג את משה רבינו, לכן ציוה הקב"ה שיפריש שלוש ערי מקלט, ובזה יינצל מהס"מ (ישער הפסוקים להארי"י ז"ל פרשת משפטים על הפסוק 'ואשר לא צדה') ומאותם 'המקטרגים' והמזיקים שרדפו אחריו (זוהר פרשת משפטים דף קיד ע"ב ד"ה והאי איהו) כמו אדם שנס לעיר מקלט, ומוגן שם מפני החיצונים המנסים לפגוע בו.

מיתתו של הכהן הגדול מעלה את נשמת הנרצח ואז הרוצח שב לביתו

רוצח בשגגה הגולה לעיר מקלט, צריך להמתין עד למותו של הכהן הגדול ורק אחר כך יכול לצאת מעיר המקלט. והטעם לזה, משום שבזמן שהולך הרוצח לעיר המקלט, עדיין נשמת הנרצח נמצאת בגלות ולא יכולה לעלות למקומה. אך כאשר מת הכהן הגדול ונשמתו הגדולה עולה למעלה, אזי גם נשמת הנרצח עולה למעלה (שיל"ה הקדוש' בחלק תורה שבכתב פרשת מסעי ד"ה בפרשת) למקומה הראוי לה, ויכולה אף לשוב אחר כך לעולם הזה בגלגול (מצודות דוד' להרדב"י מצוה תפא ד"ה פרטי המצוה), כי יש בכוח נשמת הכהן הגדול להעלות את הניצוצות הנידחות של הנשמות (מגלה עמוקות' פרשת חיי שרה ד"ה אופן ד', 'מגלה עמוקות' פרשת נשא ד"ה בוזהר אדם) המסתובבות בעולם (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ג פרק צט דף שיו ד"ה 'ימעתה יצא לאין וכו') ממקום למקום (מגלה עמוקות' פרשת חיי שרה ד"ה אופן ד', 'מגלה עמוקות' פרשת נשא ד"ה בוזהר אדם), אל המדרגה העליונה (מגלה עמוקות' פרשת חיי שרה ד"ה אופן ד', 'מגלה עמוקות' פרשת נשא ד"ה בוזהר אדם), ועמהם גם את נשמת הנרצח כדי שתעלה למנוחתה (זכר דוד' לר' דוד זכות ממודינא מאמר ג פרק צט דף שיו ד"ה 'יכעת ראיתי' וכו' בשם גורי הארי"י ז"ל, 'גבול בנימין' לר' בנימין הכהן חלק ג דרוש מג פרשת שופטים דף פב ע"א) עם מיתת הכהן הגדול (גבול בנימין' לר' בנימין הכהן חלק ג דרוש מג פרשת שופטים דף פב ע"א ד"ה ובפסיקתא).

מיתת הכהן הגדול מכפרת גם לרוצח, כשם שמיתת צדיקים מכפרת (ירקנאטי' פרשת מסעי ד"ה אלה מסעי, 'שמן הטוב וזקן אהרן' פרשת מסעי דף ע"ב ד"ה אמר הכתוב). ונמצא כי הכהן הגדול מכפר במותו יותר מאשר בחייו, כי בחייו היה מכפר על ידי קרבן בהמה ועתה מכפר על ידי הקרבת נפשו, וראוי אדם גדול כזה לכפר במיתתו על כל בני דורו (ישפתי כהן על התורה' פרשת מסעי ד"ה ואם בפתע ללא איבה). דם הכהן הגדול ומיתתו חשובה כאילו נשפך דם הרוצח עצמו, ונמצא כי מתקיים מה שנאמר "וְלֹאֲכָךְ לֹא יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ פִּי אִם בְּדָם שְׂפָכוֹ" (במדבר לה, לא) ('צור המור' לר' אברהם סבע פרשת מסעי ד"ה אח"כ צוה בדין). ובדין הוא, שכל זמן שהנשמה של המת לא חזרה אל מקומה והיא נעה ונדדה אז גם הרוצח יהיה נע ונד. ועם מות הכהן הגדול שחזרת הנשמה של המת למעלה (מצודות דוד' להרדב"י מצוה תפא ד"ה פרטי המצוה) ולמנוחתה (גבול בנימין' לר' בנימין הכהן חלק ג דרוש מג פרשת שופטים דף פב ע"א ד"ה ובפסיקתא, 'זכר דוד' מאמר ג פרק צט דף שיו ד"ה 'ימעתה יצא לאין וכו'), חוזר גם הרוצח למקומו (מצודות דוד' להרדב"י מצוה תפא ד"ה פרטי המצוה) לביתו (גבול בנימין' לר' בנימין הכהן חלק ג דרוש מג פרשת שופטים דף פב ע"א ד"ה ובפסיקתא) ונחלתו (זכר דוד' מאמר ג פרק צט דף שיו ד"ה 'ימעתה יצא לאין וכו').

כעין זה היה מנהג אצל הכנעניים בארץ ישראל להכניס את מתייהם בארונות בתוך מערות עד שימות אחד שהוא גדול הדור, ואז היו מוליכים כולם את מתייהם לקבורה יחד עם אותו הגדול כדי שגם הם ינוחו במשכבותם על מנוחתם. (ידבש לפי' להחיד"א מערכת כ אות ז ערך כהן גדול, וזכר דוד' לר' דוד זכות ממדינת מאמר ג פרק צט דף שיו ד"ה 'וכעת ראיתי' וכו' בשם 'ידבש לפי'). **ויושבי הארץ האמינו שעל ידי כך אותו הגדול יגן על מתייהם ויכניסם לגן עדן** (ישפתי כהן על התורה' פרשת שלח לך ד"ה שמעתי שנמצא, וזכר דוד' מאמר ג פרק צט דף שיו ד"ה 'וכעת ראיתי' וכו' בשם 'ישפתי כהן על התורה'). **וכמעשה הזה היה באותו היום שעברו המרגלים בארץ, כי מת איוב שהיה גדול הדור, והוציאו כולם את ארונות מתייהם** (ידבש לפי' להחיד"א מערכת כ אות ז ערך כהן גדול). **וכשהמרגלים ראו את כל אותם ארונות המתים, חשבו שכל אלו מתו כאחד** (ישפתי כהן על התורה' פרשת שלח לך ד"ה שמעתי שנמצא, וידבש לפי' להחיד"א מערכת כ אות ז ערך כהן גדול). **ואפשר שהקב"ה שם בפיהם שיאמרו דברים אלו, אשר בתוכם היה רמוז היפך דבריהם, כי צירוף ראשי התיבות "אתה ארץ אקלת יושביה הוא" עם הכולל עולים 'איוב', ללמד שמבין כל המתים שנקברו אז, רק איוב מת באותו היום** (ידבש לפי' להחיד"א מערכת כ אות ז ערך כהן גדול).

לעתיד לבוא יהיו עוד שלוש ערי מקלט בגלל ריבוי הרוצחים בשגגה

אם רוצח בשגגה היה בעיר מקלט ויצא חוצה לה ותפס אותו גואל הדם והרגו, לא סיים בכך הרוצח את תיקונו והוא יהיה חייב לשוב לעולם בגלגול נוסף ולגלות לעיר המקלט. וזה נרמז בסמיכות התיבות שנאמר **"כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יָשֹׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל לְשׁוֹב הָרֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ"** (במדבר לה, כח), **"עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹתוֹ"** – נרמז שאפילו אם מת הרוצח, כל זמן שלא ישב בעיר המקלט כדין, עתיד הוא לשוב בגלגול ולגלות לעיר המקלט (ישפתי כהן על התורה' לר' מרדכי הכהן מצפת פרשת מסעי ד"ה ואם יצא יצא), **עַד שִׁיתוּקֵן בְּמוֹתוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדֹל**. כי יש כוח בידיו של צדיק גדול כמו הכהן הגדול לקבץ אליו נשמות נדחות שעליהם נאמר **"מוֹרִיד שָׁאוֹל וְיַעֲלֶה"** (שמואל א' ב, ח), ובהם נשמת הנרצח, על כן בדין הוא שאחרי מותו ישוחרר גם הרוצח מעיר המקלט (ישפתי כהן על התורה' לר' שמעון הטוב וזקן אהרן' בחלק 'שמון הטוב' לר' שלמה אוהב פרשת מסעי דף ע"ב ד"ה יעוד היה אפשר' בהגהה).

לכן אסור לקחת כופר מהרוצח בשגגה במקום שיגלה לעיר מקלט שנאמר **"וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לָנוֹס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ לְשׁוֹב לְשִׁבְתָּ בְּאַרְצָךְ עַד מוֹת הַכֹּהֵן"** (במדבר לה, לב), משום שגם אם יפטר והוה מהגלות על ידי כופר נפש, הרי הוא יצטרך **"לְשׁוֹב לְשִׁבְתָּ בְּאַרְצָךְ"** על ידי שתגלגל נשמתו שוב ויפרע את חובו לשבת בעיר מקלט (ישפתי כהן על התורה' פרשת מסעי ד"ה ולא תקחו כופר). **ולכן אם מת 'רוצח בשגגה' עוד לפני שהספיק לגלות לעיר מקלט אזי היו מגלים את עצמותיו לשם, וכן אם הוא מת בעיר המקלט קוברים אותו שם, עד העת שימות הכהן הגדול ואז יוליכו את עצמותיו לקברי אבותיו** (ראה רמב"ם הלכות רוצח פרק ז הלכה ג). **והכל נעשה בשביל שהוא לא יצטרך לשוב ולהתגלגל**. וזה מה שנאמר **"וְאִם יָצָא יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוֹס שָׁמָּה"** (במדבר לה, כח) **"אֲשֶׁר יָנוֹס שָׁמָּה"** – בלשון עתיד, לפי שאם לא שהה בעיר המקלט כפי הדין, אזי יצטרך לשוב ו'לנוס' בגלגול אחר (ישפתי כהן על התורה' לר' מרדכי הכהן מצפת פרשת מסעי ד"ה והרמב"ם ז"ל).

ה' יתברך ציוה להפריש לעתיד לבוא עוד שלוש ערי מקלט על ששת ערי מקלט שהופרשו בימי משה רבינו ויהושע בן נון, שנאמר **"כִּי תִשְׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ אֲשֶׁר אֶנְכִּי מְצַוְךָ הַיּוֹם לֵאמֹר אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלִלְכֹת בְּדִרְכָּיו כָּל הַיָּמִים וְיִסְפָּךְ לָךְ עוֹד שְׁלֹשׁ עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה"** (דברים יט, ט) (רש"י דברים יט, ט ד"ה ויספת לך עוד שלש). והסיבה לכך כי הָבֵל בנו של אדם הראשון, חטא במחשבה (ישער המצוות' להארי"י ז"ל פרשת שופטים ד"ה מצות ערי מקלט ד"ה ונחזור לענין ראשון' עיי"ש) וסיתתו דף לף ע"א ד"ה והנה זאת), **ועל ידי ההריגה הם נתקנים**. ומטעם זה רבותינו קראו להבל **'ראש לנהרגים'**, כי היוצאים ממנו מוכרחים להיהרג. וכך נמצא כי רוב הנהרגים במשך הדורות הם משורש הבל (ישער המצוות' להארי"י ז"ל פרשת שופטים ד"ה מצות ערי מקלט ד"ה ונחזור לענין ראשון' עיי"ש). וכשתגיע הגאולה העתידה ותהיה **"בְּעֶתָהּ"** (ישעיה ס, כב) כלומר בזמנה, אזי וודאי שכבר יתקנו לגמרי כל אלו היוצאים משורשו של הבל, ולא יצטרכו עוד מי מהם למות (ישער המצוות' להארי"י ז"ל פרשת שופטים ד"ה ונחזור לענין ראשון' עיי"ש).

אך אם ה' יתברך יחליט להחיש את הגאולה העתידה ויתקיים בה **"אֲחִישָׁנָה"** (ישעיה ס, כב), אזי יצטרכו אותם בני אדם הקשורים להבל למות גם אחרי ביאת המשיח, היות שעדיין לא נתקנו. וכיון שאז כבר תתקיים הנבואה **"לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חָרֵב וְלֹא יִלָּמְדוּ עוֹד מִלִּחְמָה"** (ישעיה ב, ד), לכן לא תהיה מיתה במזיד אלא יזמן ה' יתברך שימותו כולם בדרך של שגגה. והיות שצריך יהיה לתקן אותם במהירות גדולה, אז ממילא יתרבו מאוד אותם הרוצחים בשוגג שצריכים לגלות לערי מקלט (ישער המצוות' להארי"י ז"ל פרשת שופטים ד"ה ונחזור לענין ראשון' עיי"ש). **וכן יתווספו אליהם כל אותם אלו שהרגו בשוגג במשך מאות השנים מאז חורבן הבית, ולא גלו כי לא היו 'ערי מקלט' – ובאותו הזמן הם ייגלו, ועל ידי כן יתכפר להם** (פני דוד' להחיד"א פרשת שופטים אות יא בשם ר' אליהו הכהן מחבר 'שבט מוסר'). **לכן ה' יתברך ציוה להוסיף לעתיד לבוא עוד שלוש ערי מקלט בעבור כל הרוצחים** (ישער המצוות' להארי"י ז"ל פרשת שופטים ד"ה ונחזור לענין ראשון' עיי"ש). **ואחר כך עתיד ה' יתברך לבטל את המוות מכל וכל, שנאמר 'בְּלֹעַ הַקְּמוֹת לִנְצַח וּמָחָה אֲדֹנָיִי יְהוָה דְּמָעָה מַעַל כָּל פְּנִים"** (ישעיה כה, ח) במהרה בימינו, אמן.

<p>ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע alon.torat.haim@gmail.com המעוניינים להפיץ את העלון הזה באזור מגוריהם יכולים ליצור קשר במייל או במספר טלפון 052-7675933</p>				<p>העלון מופץ לעילוי נשמת נתן יוסף ז"ל בן יחודית תח"י</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של אולנה (חנה) בת סימני ז"ל יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>
<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>
<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>
<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>	<p>העלון מופץ רוח נשמת של יקר בן דורית ז"ל</p>